

Prikazi knjiga i ostalo

Book reviews and miscellanea

Vladimir Filipović, *Politička povijest XX. stoljeća. Pregled odabranih političkih procesa (1914. – 1990.)*.

Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb 2024., 192 str.

Prošle je godine, u rujnu, u nakladi Libertas međunarodnog sveučilišta u Zagrebu objavljena knjiga pod nazivom *Politička povijest XX. stoljeća. Pregled odabranih političkih procesa (1914. – 1990.)* izv. prof. dr. sc. Vladimira Filipovića. Rođen 1981. godine ovaj politolog i povjesničar autor je brojnih znanstvenih radova, osobito u području suvremene hrvatske političke povijesti. Knjiga *Politička povijest XX. stoljeća. Pregled odabranih političkih procesa (1914. – 1990.)* je, prema autorovom vlastitom priznanju, zapravo posljedica višegodišnjeg iskustva u sveučilišnoj nastavi u području svjetske političke povijesti. Ova je knjiga stoga i koncipirana kao svojevrsni udžbenik za studente međunarodnih odnosa ili drugih studija koji podrazumijevaju potrebu za poznavanjem i, još više i važnije, razumijevanjem svjetske političke povijesti. Važno je ovaj kontekst imati na umu pri čitanju jer pojašnjava određene autorove odabire i način na koji je pristupio obradi ovog iznimno složenog razdoblja. Naime, pisati o svjetskoj političkoj povijesti 20. stoljeća na tek dvjestotinjak stranica može djelovati iznimno ambiciozno, no autor već preciznim naslovom, a potom i opširnim Predgovorom daje vrlo jasan odgovor na pitanja o motivima, ambicijama i svrsi ovoga djela.

Knjiga je podijeljena u četiri dijela koji prate kronološki slijed relevantnih događaja, a zatim je svaka od cjelina sastavljena od poglavlja, njih ukupno pedeset i jedno, koja pak dijelom prate kronologiju, a dijelom su koncipirana po geografskom ključu čime je sadržaj knjige učinjen vrlo detaljnim i preglednim. Dodatno, četvrti je dio knjige podijeljen u manje cjeline, njih ukupno pet, a potom cjeline u poglavlja. Čitatelj stoga lako može pronaći onaj dio koji ga zanima ili mu treba, čak i ako ne čita knjigu otpočetak do kraja, već se samo želi podsjetiti na određeno razdoblje ili događaje na nekom specifičnom području.

Prvi dio knjige tematizira Prvi svjetski rat pružajući kroz devet poglavlja ne samo osnovne činjenice o ratu, već prvenstveno nastojeći čitatelju pojasniti zašto je do rata došlo, što su bili ciljevi država koje su u njemu sudjelovale te što su bile posljedice olakšavajući na taj način razumijevanje događaja koji su uslijedili. Svijet kakav danas po-

znajemo uvelike je oblikovan ishodom dvaju svjetskih ratova i razdobljem Hladnoga rata, kako smatra i sam autor, stoga se knjiga ne zadržava na deskriptivnom pristupu događajima, već u skladu s opisanom namjenom i svrhom nastoji ciljanoj čitateljskoj publici ovim dijelom knjige pružiti osnovu za shvaćanje kronološki kasnijih događaja, odnosa među državama, kao i svjetskog poretka nastaloga završetkom Velikog rata. Devet poglavlja ovoga dijela knjige dijelom su kronološki posložena, očekivano kada se radi o uzrocima, a potom tijeku rata i njegovim posljedicama, dok se dijelom odnose na geografske cjeline zahvaćene ratom i važne za dobivanje šire slike. Pojašnjava se tako situacija u Europi uoči rata, čitatelja potom upoznaje s uzrocima i načinom izbijanja rata, nakon čega autor prateći tekst i brojnim kartama (ukupno četrdeset i jedna u knjizi) za svako odabrano područje zasebno tumači ratna zbivanja ne gubeći iz vida cjelinu. Šteta je što knjiga nije tiskana u boji kako bi priložene mape bile lakše čitljive i raspoznatljive, no ne radi se o posebno izazovnom zadatku za ciljanu publiku. Naime, vrijedi napomenuti da je knjigu naravno moguće, ali nije preporučljivo čitati bez barem osnovnog predznanja o tematiziranom razdoblju, no to se ionako očekuje od čitatelja kojima je knjiga namijenjena.

Drugi dio knjige također je sastavljen od devet poglavlja, a bavi se razdobljem između dva svjetska rata, dosljedno slijedeći koncept knjige koji kombinira kronologiju i logične geografske cjeline, posvećujući pritom dužnu pažnju ideološkim matricama, odnosno nacizmu i fašizmu, a čije je osnovno poznavanje nužno da bi se uopće moglo govoriti o ovome razdoblju. Kroz cijelu knjigu, no posebno u ovome dijelu dolazi do izražaja multidiscipliniran pristup autora koji kombinira historiografski pristup tumačenju prošlih događaja s politološkom analizom političkih procesa.

Treći dio kronološki nastavlja ondje gdje završava drugi te, premda je vizualno i strukturalno u knjizi odvojen, zapravo logički povezuje prethodno stečene uvide s cjelinom u kojoj se govori o Drugome svjetskom ratu. Ovaj je dio sastavljen od dvanaest poglavlja koja tematiziraju sve ključne vojne i političke događaje koje autor odabire s ciljem upoznavanja čitatelja s tijekom samoga rata, ali još i više sa složenom slikom međunarodnih odnosa, pozicija različitih država, odluka glavnih aktera i uzrokovanih posljedica kontinuirano kombinirajući razine svoje analize. Autor time čitatelju pruža osnovne informacije, ali i pobuđuje intelektualnu znatiželju za produbljivanjem znanja o pojedinim događajima, odnosima ili pojedincima. Imajući u vidu brojnost napisanih knjiga o Drugome svjetskom ratu, njihov obujam i pripadajuću razinu detaljnosti, lako je primijetiti da autor to isto razdoblje pokriva u nešto manje od trideset stranica teksta. Međutim, čitatelj i u ovome dijelu knjige dobiva posve dovoljan okvir za razumijevanje onoga što se dogodilo, a istovremeno je potaknut na daljnje istraživanje, što je posve u skladu s motivom nastanka ove knjige, kako ga je autor sam pojasnio. Pregledna struktura i ovdje omogućuje, osim cjelovitog pristupa razumije-

vanju ovoga razdoblja, i laku pojedinačnu pretragu posebnih dijelova, bilo da se radi o odnosima među Saveznicima ili ratu na Pacifiku.

Posljednji, četvrti dio knjige ujedno je i najopsežniji te broji šezdesetak stranica, no vjerojatno je upravo zato dodatno, osim u poglavlja, razdijeljen u pet cjelina. Prvom cjelinom autor daje opći uvid u razdoblje nakon završetka Drugog svjetskog rata, pojašnjavajući novonastalu blokovsku podjelu svijeta i uvodeći čitatelja u razumijevanje međunarodnih odnosa proizašlih iz ishoda rata. Potom kroz preostale četiri cjeline grupirajući države dijelom ideološki, a dijelom geografski, no ponovno logično, pitko i pregledno, nastoji čitatelja podučiti o ključnim događajima za svako od područja (SAD, Zapadna Europa, Istočna Europa, Azija, Bliski istok, uz daljnju podjelu prema državama) sve do 1990. godine, držeći se činjenica, ali izbjegavajući puku deskripciju. Upravo je to i najveća vrijednost knjige, jer je vidljiva autorova namjera da čitatelja potakne misliti o međunarodnim odnosima, razumjeti uzročno-posljedične veze, a ne ga pripremiti za kvizove znanja.

Zaključno, imajući u vidu svrhu ove knjige, odnosno udžbenika po svojoj funkciji koju joj je otvoreno namijenio autor, riječ je prvenstveno o izvrsno strukturiranom djelu čija bi razina pretraživosti studentima, naviknutima na digitalne sadržaje, mogla biti iznimno prijemčiva i korisna. Čitatelj koji ne zna ništa o povijesti 20. stoljeća imao bi poteškoća u snalaženju, jer autor već idejom za knjigu podrazumijeva predznanje, no sadržaj bi osvježio znanje i razumijevanje povijesno-političkih procesa svakog čitatelja koji ima makar osnovnu sliku o zbivanjima tematiziranog razdoblja. Pažljiviji čitatelji postaviti će si pitanja na koja neće nužno naći odgovore u samoj knjizi, međutim, to joj niti nije ambicija. Jasno postavljenim očekivanjima u Predgovoru koji piše sam autor, ovoj je knjizi dan okvir unutar kojeg se vrlo uspješno kreće i kroz svih 192 stranice (plus popis karata i bibliografija) služi kao izvor za razumijevanje međunarodnih političkih obrazaca i odnosa. Bibliografija kojom se autor služio za pripremu ovoga udžbenika iznimno je obimna te sadrži 181 referencu, kako domaćih tako i najrelevantnijih stranih autora. Kazuje to ponajprije o autorovom nastojanju da iskustvo i dio znanja koje posjeduje približi i prenese onima kojima je djelo i namijenio – studentima. Pitkim stilom, kvalitetnom i promišljenom strukturom i preglednošću te priloženim kartama autor je u tome i uspio te objavom ove knjige postao autorom prvog udžbenika ovakve namjene na hrvatskome jeziku.

Tomislav Fresl